

При цьому, як доводять прикладні дослідження В. В. Карпенка, сама процедура класичної діагностики динамічних характеристик установки є досить простою, що спрощує оцінку проблеми та побудови програми ресоціалізаційних заходів психотерапевтичної допомоги й подальшого супроводження.

Підбиваючи підсумки, можна впевнено констатувати, що використання теорії установки в організації психодіагностики та подальшій ресоціалізації засуджених демонструє вагомість цієї концепції у практичній діяльності пенітенціарного психолога.

Бойко-Бузиль Ю. Ю.,

*кандидат психологічних наук, доцент
завідувач кафедри психологічних
дисциплін Інституту кримінально-
виконавчої служби*

ОСОБИСТІТЬ ЯК ЦЕНТРАЛЬНА КАТЕГОРІЯ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ

Евротипізація як засадничий фактор сучасного реформування українського суспільства детермінує усі ті соціальні трансформації, які покликані об'єднувати наше суспільство у вирішення гострих соціальних проблем. Саме інститут ресоціалізації є тим суспільним засобом боротьби з соціальними деформаціями, який виправданими механізмами гуманізації покликаний вірити в особистість з викривленою норматизацією поведінки.

Сьогодні загально визнаним є постулат про те, що поняття особистість є однією з центральних категорій, на основі якої будується увесь понятійний апарат психологічної науки, особливо галузей, які дотичні до соціальної інституалізації, у нашому випадку – системи виконання покарань.

Серед багатьох вчених, які досліджують особистість, неодмінно слід згадати М. Й. Боришевського, А. Б. Коваленко, А. Г. Ковальова, С. Д. Максименка, В. П. Москальця, А. В. Мудрик, В. Г. Панка, В. В. Рибалка, Д. І. Фельдштейна та ін. Проблематикою особистості в системі виконання покарань опікуються Д. О. Александров, Є. Ю. Бараш, О. В. Беца, В. Л. Васильєв, М. В. Костицький, В. І. Кривуша, Н. Ю. Максимова, В. М. Синьов, М. О. Супрун та ін.

Ресоціалізація (франц. *resocialisation*, від *re* – префікс, що означає поновлення або повторення, і *socialisation* – усупільнення, з лат. *socialis* – суспільний) має декілька тлумачень, а саме: 1) повернення особи в суспільство; 2) процес, спрямований на відновлення морального, психологічного і фізичного стану особи, її соціальних функцій, приведення індивідуальної чи колективної поведінки у відповідність із загально визнаними суспільними правилами та

юридичними нормами; 3) у сфері виконання покарань – процес підготовки засудженого до повернення у суспільство, що ґрунтується на відновленні позитивних зв'язків, відносин і розвитку в засудженої особи соціально корисних умінь і навичок, необхідних для повноцінного існування у суспільстві [7].

В частині 2 статті 6 Кримінально-виконавчого кодексу України вказано, що ресоціалізація – це свідоме відновлення засудженого в соціальному статусі повноправного члена суспільства; повернення його до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя в суспільстві [4]. Саме ресоціалізація особи покликана забезпечити відновлення та подальший розвиток її соціально корисних зв'язків, відносин із суспільством, формування гармонійної особистості, здатної об'єктивно оцінювати себе та навколишній світ, з повагою ставитися до загальнолюдських і національних цінностей [1, с. 99]. Відтак, про виправлення засудженого, відучування від старих деформованих цінностей та здійснення реструктуризації його самосвідомості, доцільно говорити лише через призму категорії особистість.

В психологічному тлумачному словнику найсучасніших термінів за редакцією В. Б. Шапаря, особистість – це феномен суспільного розвитку, конкретна жива людина, яка володіє свідомістю і самосвідомістю. Особистість – це цілісне системне утворення, сукупність соціально значущих психічних властивостей, відносин і дій індивіда, що склалися в процесі онтогенезу і визначають його поведінку як поведінку свідомого суб'єкта діяльності і спілкування. У широком, традиційному розумінні, особистість – це індивід як суб'єкт соціальних відносин і свідомої діяльності. У вузькому – це обумовлена включеністю в суспільні відносини системна якість індивіда, сформована в діяльності [6, с. 297–298].

Людина є індивідом на всіх етапах онтогенезу та при всіх умовах, а особистістю стає і може перестати нею бути. Однак, ставши особистістю, вона не тільки не перестає бути індивідом, а повніше виступає в своїй індивідуальній своєрідності [2, с. 80]. Саме інститут ресоціалізації закликає приймати особистість у лише її притаманній своєрідності та при цьому засуджує вчинок цієї особистості, але ні в якому разі не її саму. Даний підхід у повній мірі розкриває сучасної тенденції справедливої демократизації усіх суспільних явищ, навіть явищ з негативним вектором, до яких найперше відноситься вчинення кримінальних правопорушень.

Виходячи з того, що особистість – це цілісна система, складна структура психічних властивостей, яка робить її здатною виконувати свої суспільні функції, виділяти себе із середовища, усвідомлювати себе як єдине ціле, діяти згідно з власними поглядами і переконаннями, моральними вимогами й оцінками, свідомо поставленими цілями і прийнятими рішеннями [3, с. 63–64]. Та того, що

особистість є складною системою, що саморозвивається та сама моделює і реалізує власну генезу [5, с. 10]. Лише інститут ресоціалізації, беручи до уваги особливості соціальної детермінації психічного складу особистості, її мотивацію та ціннісні орієнтації, закономірності формування та прояву активності, та розуміючи її внутрішньо особистісні суперечності, найкращим чином досягне своєї мети – повернення людини в суспільство. Відтак, перспективи подальших розвідок вбачаємо у емпіричних дослідженнях специфіки впливу ресоціалізації на особистість, яка перебуває у конфлікті з законом.

Список використаних джерел

1. Бараш Є. Ю. Кримінологічні засади ресоціалізації засуджених до тривалих строків покарання. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 4. С. 99–109. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknvvs_2016_4_12
2. Костюк Г. С. Избранные психологические труды. Москва: Педагогика, 1988. 304 с.
3. Костюк Г. С. Учебно-воспитательный процесс и психическое развитие личности. / Под ред. Л. Н. Прокопиенко; Сост. В. В. Андриевская, Г. А. Балл, А. Т. Губко, Е. В. проскура. Київ: Радянська школа, 1989. 608 с.
4. Кримінально-виконавчий кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2004, № 3–4. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>
5. Максименко С. Д. Проблема духовного самоздійснення особистості. Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції «Наука і духовність у системі сучасного управління», 19 квітня 2012 року. Львів : «СПОЛОМ», 2012. С. 10–12.
6. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів: близько 3 000 слів / В. О. Олефир [та ін.]; ред. В. Б. Шапар. Харків: Прапор, 2009. 672 с.
7. Шемшученко Ю. С. Юридична енциклопедія: в 6 томах / Рекдол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ: Українська енциклопедія, 1998. URL: <http://leksika.com.ua/19980614/legal/> .